

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ ประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

ความหมายของประสิทธิภาพการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการสอน

การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของประสิทธิภาพการสอน

ประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งพฤติกรรมที่ผู้สอนแสดงต่อผู้เรียน ในเรื่องการเรียนการสอน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ การสอนเช่นไรที่เรียกว่าเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนต่าง ๆ กันดังนี้

Good (1973 : 589) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง การใช้แผนการสอนหรือวิธีการสอนซึ่งทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ

Doal (1978 : 194) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง เจตคติ ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมของครูที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

อารมณั เทียนพิทักษ์ (2528 : 5) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสอนที่จัดขึ้น เพื่อทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งทางด้านวิชาการและบุคลิกลักษณะ

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2530 : 5) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติการสอนของครู หรือการดำเนินการสอนในหน้าที่ของครู เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างดี ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประโยชน์ กุปต์กาญจนกุล (2531 : 19) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ผลของการสอนที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปตามจุดมุ่งหมายของการสอนที่วางไว้

มัทนา ปิ่นม่วง (2536 : 10) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้าน ร่างกาย สมอ ง อารมณ์ และสังคม ตลอดจนสามารถทำให้ผู้เรียน ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

ลัดดา จันทร์แสง (2536 : 8) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้การ สอนนั้นสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการสอนที่ตั้งไว้

รสพร ทองโรจน์ (2541 : 13) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ขบวนการจัดการเรียนการสอน ของครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตาม จุดประสงค์ที่วางไว้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541 : 13) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง การสอนที่สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และความสามารถของนักเรียนทุกคน

วิเชียร ไชยบัง (2544 : 14) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า ความสามารถ ในการจัดการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ตามความสามารถของนักเรียน แต่ละคน

สุรศักดิ์ หอมอ่อน (2546 : 12) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ความสามารถในการสอน หรือยุทธวิธีการสอน ตลอดจนลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของครูอัน จะส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติการสอน หรือดำเนินการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน

คุณลักษณะของครูที่ดี ครูควรมีบทบาทและหน้าที่สำคัญคือ การอบรมสั่งสอนถ่ายทอด ศิลปวิทยาการต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นผู้อบรม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย มีนักการศึกษาหลายท่านได้ กล่าวถึง ลักษณะครูที่ดีไว้ ดังนี้

ทองทิพย์ วรรณพัฒน์ (2522 : 65) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. การสอนที่ดีนั้นจะไม่ยึดหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานแน่นอนตายตัว การสอนควร ยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน
2. การสอนที่ดีจะต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้า
3. การสอนที่ดีจะต้องยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การสอนที่ดีจะต้องให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง
5. การสอนที่ดีต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมความเจริญองงามให้แก่เด็กทั้งด้านร่างกาย สมอง อารมณ์ และสังคม

วินิจ เกตุขำ (2522 :117-118) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีต้องประกอบด้วย

1. ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ
2. ส่งเสริมให้นักเรียนทำเป็นหมู่
3. มีการตอบสนองความต้องการ
4. มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวิชา
5. มีการใช้อุปกรณ์การสอน
6. ควรจัดให้มีกิจกรรมประกอบบทเรียน
7. มีการส่งเสริมให้ใช้ความคิด
8. มีการส่งเสริมความคิดริเริ่ม
9. มีการใช้การจูงใจ
10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย
11. มีการวัดผลการเรียนการสอน
12. มีการเร้าความสนใจก่อนทำการสอน
13. ครูต้องมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี
14. ครูสอนวิชาที่มีรากฐานมาจากความสนใจของนักเรียน
15. ครูควรสอนให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า

16. มีการแนะนำให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหา

17. มีการเปลี่ยนแปลงการสอนอยู่เสมอ

คณะกรรมการข้าราชการครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2529 : 33) ได้กำหนดลักษณะของครูที่ดีไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้ดี หากความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
2. มีความสามารถในการปฏิบัติงาน
3. มีความประพฤติดี ปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนา
4. รักษาวินัยดี ปฏิบัติตามวินัยอย่างครบถ้วน
5. ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์
6. สอนและอบรมศิษย์โดยใช้หลักวิชาการศึกษา มีความรักและเมตตาต่อศิษย์ทุกคน

ติดตามส่งเสริมแก้ไขการเรียนและความประพฤติของศิษย์

7. ละเว้นอบายมุขได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะสุรา การพนัน บุหรี่
8. มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ท้องถิ่นและสังคม
9. ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และประหยัด
10. แต่งกายสุภาพเรียบร้อยทุกโอกาส

พนัส หันนาคินทร์ (2530 : 48-55) ได้กล่าวถึงครูที่ดีในทัศนะของนักการศึกษา สรุปได้ดังนี้ คือ

1. คุณสมบัติส่วนตัว ครูที่ดีควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ มีความประพฤติดี มีสติปัญญาสูง มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มีรูปร่างหน้าตาและบุคลิกภาพดี มีความตรงต่อเวลา เจตคติต่อตัวนักเรียนดี มีความสามารถในการพูด
2. คุณสมบัติด้านงานอาชีพ ครูที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีความรู้ในวิชาที่สอน มีความสามารถในวิชาที่สอน มีความคิดริเริ่ม มีความสนใจต่องานอาชีพ
3. ความสามารถในการดำเนินงานสอน ได้แก่มีความสามารถในการดำเนินงานสอนที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับนักเรียน ความสามารถที่จะเข้าใจนักเรียน ความสามารถในการดำเนินงานสอน
4. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ต่อคณะครูด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลภายนอก

สุพิน บุญขวงส์ (2532 : 10-12) กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. มีการส่งเสริมให้นักเรียนให้เรียนด้วยการกระทำ
2. มีการส่งเสริมให้นักเรียนด้วนการทำงานกลุ่ม
3. มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียน
4. มีการสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่น ๆ
5. มีการใช้สื่อการสอน
6. มีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง
7. มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
8. มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ
9. มีการจูงใจ
10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย
11. มีการเร้าความสนใจก่อนลงมือทำการสอน
12. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา

คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูของคุรุสภา (2534 : 9-51) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติตนของครู ซึ่งได้บ่งชี้ลักษณะของครูที่ดี และได้สรุปว่าควรมีคุณลักษณะ 4 ประการดังนี้

1. รอบรู้ คือครูจะต้องมีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติ การศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและ โครงการพัฒนาการศึกษาและจะต้องมีความรู้ เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชาหรือกิจการที่ตนรับผิดชอบ นอกจากนี้ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก

2. สอนดี คือ ครูจะต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาการสอนให้ สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการและแนะแนวใน ด้านการเรียน การทดลองตน และการรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองใน ปัจจุบัน

3. มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ คือครูต้องมีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพ ครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคมชุมชนและนักเรียน มีความรักความเมตตาและความ

ปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกด้าน

4. มุ่งมั่นพัฒนา คือต้องรู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มวิถีสอนของตนเอง พยายามคิดค้นทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และร่วมพัฒนาชุมชนด้วย

ถวัลย์ มาศจรัส (2534 : 26) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีไว้ดังนี้ คือ มีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อนหน้าที่ ตรงต่อเวลา มีความสามารถต่อการอธิบาย สอนให้เด็กรู้จักคิด และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รู้จักใช้เหตุผล ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ศรัทธาในอาชีพครู มีระเบียบวินัย มีความสุภาพอ่อนโยน อุดมคติ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง สุขุมรอบคอบ ขยันขันแข็ง รู้จักควบคุมอารมณ์ กล่าวแสดงความคิดและทำในสิ่งที่มีเหตุผล

ยนต์ ชุ่มจิตต์ (2541 : 62) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพที่ดี หมายถึงบุคลิกภาพทั้งกายวาจาและจิตใจ เช่น รูปร่าง หน้าตาดี ทำหน้าที่สง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาไพเราะนุ่มนวล สงบเสถียร มีลักษณะเป็นผู้นำ น่าเลื่อมใส ชัดเจน เป็นต้น
2. มีคุณสมบัติส่วนตัว เช่น สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้นและสุขภาพอนามัยดี เป็นต้น
3. ความสามารถในการสอนและการปกครองนักเรียนได้ดี เช่น อธิบายได้แจ่มชัด เด็กปฏิบัติตามได้ สอนแล้วเด็กสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอนสนุก และสามารถปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลา เป็นต้น
4. ประพฤติดี เช่น ละเว้นการกระทำที่เป็นอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่เป็นสุจริตธรรม ได้แก่ กายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต
5. มีจรรยาครูและคุณธรรมสูง เช่น ซื่อสัตย์ต่ออาชีพครู เสียสละ มีเมตตา มานะอดทน เป็นต้น
6. มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี คือ มีอัธยาศัยไมตรีกับบุคคลทุกฝ่าย เช่น กับเพื่อนครู ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2542 : 52-53) ได้สรุปผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี เช่น เฉลียว บุริภักดีและคณะ วิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดีเมื่อ พ.ศ.2520 แผนกประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาเรื่องขอบเขต หน้าที่ และเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการสอนในระดับประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ.2520 ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย

ทบวงมหาวิทยาลัย สรุปผลการวิจัยและสัมมนาของโครงการปฏิบัติการฝึกหัดครูพ.ศ.2529 กองวิจัย การศึกษา กรมวิชาการ วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมของครูในอุดมคติของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ.2535 และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบ คุณลักษณะความเป็นครูของข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งจากการสอบแข่งขันกับการ คัดเลือกตามโครงการคุรุทายาท พ.ศ.2535 ซึ่งสรุปคุณลักษณะทางด้านวิชาการและงานครูที่ดีไว้ ดังนี้

1. รอบรู้วิชาการกว้างขวาง
2. มีความรู้ในวิชาที่สอนดี
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. เจตคติดีต่ออาชีพครู
5. มีความสามารถในการปรับบทเรียนให้กับนักเรียน
6. ความเข้าใจศิษย์
7. มีความสามารถในการใช้กลวิธีการสอนต่าง ๆ

เพิ่มวุฒิ บุษปมาตะนัง (2542 : 22-26) กล่าวถึงลักษณะของครูในยุคข้อมูลข่าวสารไว้ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและการเรียนการสอน คอมพิวเตอร์ ซิตีรอม คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เข้ามามีบทบาทใน การจัดการศึกษามากขึ้นเป็น แหล่งความรู้สำหรับนักเรียนและครู สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
 2. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สนใจใ้รู้ ค้นคว้าวิจัย พัฒนา ตนเองและพัฒนางานในหน้าที่อยู่เสมอ
 3. มีหัวใจเป็นนักปราชญ์ มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียนรู้จักปรับบทบาทด้านต่าง ๆ ให้ สมดุล
 4. เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 5. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น ตามรูปแบบของชิปปา (CIPPA)
 6. ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรม
 7. วัตถุประสงค์นักเรียนตามสภาพที่แท้จริง
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2542 อ้างถึงใน เจริญศรี สิติ, 2545 : 12-13) ได้ศึกษาเอกลักษณ์ของครูที่ดีสรุปไว้ดังนี้
1. อุดมทุน รู้จักผ่อนปรน สามารถควบคุมอารมณ์ได้ทั้งในเวลาและนอกเวลาสอน

2. รับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อตนเอง สามารถร่วมงานเป็นหมู่คณะได้
3. เอาใจใส่ต่อการเรียน ความประพฤติ ความเป็นอยู่ และพิจารณาคุณค่าของศิษย์แต่ละคนด้วยเหตุผล
4. ใฝ่หาความรู้ สำนวญ ปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอ และมีไหว้วานในด้านการอบรมสั่งสอน
5. ขยันหมั่นเพียร รู้จักคิดริเริ่ม
6. มีความยุติธรรมและทำให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ
7. ดำรงตนอย่างเรียบง่าย ประหยัดเหมาะสมกับสภาพอาชีพ
8. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและศีลธรรมตามศาสนาที่นับถือ
9. สุขภาพเรียบร้อย ประพฤติดีสม่ำเสมอ เหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา (2543 : 7) ได้กำหนดตัวชี้ลักษณะครูที่ดี ไว้ตามลำดับดังนี้

1. ต้องมีความรัก และความเข้าใจเด็ก มีเมตตา ปราบปรามดี รักเด็ก
2. ยิ้มแย้มแจ่มใส น่าศรัทธา มองโลกในแง่ดี
3. เสียสละ อุทิศ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์ที่เกิดกับตัวเด็กมากกว่าส่วนตน
4. พัฒนาตนเองเสมอ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. มีมนุษยสัมพันธ์ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. ซื่อสัตย์ อุดมทุน ขยันหมั่นเพียร จริงใจ ตั้งใจค้นหาศักยภาพของเด็ก
7. ตั้งใจสอน มีความสามารถในการปฏิบัติงานสอน มีการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง
8. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวิเคราะห์หลักสูตรเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงใน

การจัดการเรียนการสอน

9. ตรงต่อเวลา จัดสรรเวลาและกิจกรรมอย่างเป็นระบบ
10. มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นแก้ปัญหาให้นักเรียนรายบุคคล
11. รักและศรัทธาในวิชาชีพ
12. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แต่งกายและวางตนเหมาะสม
13. ยอมรับความคิดเห็น และความสามารถของคนอื่น
14. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและเชื่อว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้
15. เป็นนักประสาน ความร่วมมือกับชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2543 : 2-13) ได้สรุปและสังเคราะห์ลักษณะครูที่ดีตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ครูอาวุโสของคุรุสภาเพื่อเป็นหลักปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1. ครูต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์หรือผู้เรียน
2. ครูต้องมีความเสียสละและอดทน
3. ครูต้องทำความดีเพื่อความดี มิใช่เพื่อยศศักดิ์ ความร่ำรวย หรือประโยชน์ทางวัตถุอื่นใด
4. ครูต้องถึงพร้อมด้วยความรู้ ความดี และความสามารถ

Ryans and others (1970 : 82 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 43) ได้ศึกษาองค์ประกอบของครู ทั้งหมด 5 ด้าน คือ

1. ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่าครูที่ดีมีลักษณะ 3 ประการ คือ
 - 1.1 ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจและมีความเป็นมิตร
 - 1.2 มีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างมีระบบแบบแผน
 - 1.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ด้านทัศนคติ พบว่าครูที่ดีมีลักษณะดังนี้
 - 2.1 สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน
 - 2.2 สนใจความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
 - 2.3 สนใจความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น
3. ด้านทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่ดีนั้นถือเอาการเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. ด้านความสามารถทางภาษา ครูที่ดีนั้นมีความเข้าใจภาษาและพูดได้อย่างดี
5. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ครูที่ดีนั้นมึอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอและปรับได้ดี

Karch and E.C. Estrabbrook (1965 : 120-130 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 : 43) พบว่า คุณลักษณะที่ดีของครูมี 5 ประการ คือ ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ด้านการสอน ด้านศีลธรรม ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ด้านลักษณะท่าทาง ครูที่ดีต้องสนใจและพยายามที่จะเข้าใจปัญหาของนักเรียน ตอบปัญหาทุกปัญหา อย่าให้เรื่องส่วนตัวมาอิทธิพลกับทัศนคติที่มีต่อนักเรียน พยายามจัดเรื่องยุ่งยากและอุปสรรคต่าง ๆ พยายามควบคุมอยู่ตลอดเวลา มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ใจคอหนักแน่นเมื่อนักเรียนถามปัญหา หรือเมื่อตนไม่สามารถตอบได้ ไม่สนใจนักเรียนเพียงคนเดียวคนหนึ่ง ไม่สนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป ไม่ทำให้ นักเรียนอับอาย ชมเชยนักเรียนเมื่อทำงานได้ผลก้าวหน้า ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และเมื่อนักเรียนทำผิด มีการตักเตือนลงโทษด้วยความมีเหตุผล

Hessong and Weeks (1987 : 457-463) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ (Being Knowledgeable)
2. เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (Being Humorous)
3. เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Being Flexible)
4. เป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงาน (Being Upbeat)
5. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (Being Honest)
6. เป็นผู้สามารถสร้างความชัดเจน (Being Clear and Concise)
7. เป็นคนเปิดเผย (Being Open)
8. เป็นผู้มีความอดทน (Being Patient)
9. เป็นแบบอย่างที่ดี (Being a Role Model)
10. เป็นผู้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปปฏิบัติได้ (Being Able to Relate Theory to Practice)
11. เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Being Self Confidence)
12. เป็นผู้มีความสามารถในศิลปะวิทยาการหลาย ๆ ด้าน (Being Diversified)
13. เป็นผู้แต่งกายเหมาะสมและมีสุขภาพอนามัยดี (Being Well Groomed and Having Personal Hygiene)

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน

การสอนที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลตามความมุ่งหมายนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ตามทัศนะของนักการศึกษาและนักวิชาการดังนี้

วิชญ์ ชัชวาลย์ปรีชา และคณะ (2513 : 62) สรุปว่า การสอนจะได้ผลดีมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่างดังต่อไปนี้คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
2. ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียน
3. ความสามารถของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์การสอน
4. การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน
5. เทคนิคการสอนต่าง ๆ

สุวัฒน์ นิยมคำ(2517 อ้างถึงใน จิตติมา จันทเวช , 2542 : 13) ให้ทัศนะถึงการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนต้องศึกษาตัวประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 อย่าง คือ

1. ผู้เรียน
2. ธรรมชาติของวิชา และเนื้อหาแต่ละเรื่อง

3. วัตถุประสงค์ของการสอน
4. เทคโนโลยีเทคนิคในการสอน
5. ตัวผู้สอนเอง

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2518 : 26-28) กล่าวถึงประสิทธิภาพการสอนของการเรียนการสอนไว้ว่าเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ครูควรปฏิบัติดังนี้

1. วางจุดมุ่งหมายในการสอนไว้ว่า เมื่อสอนวิชานั้นไปแล้วต้องการให้เกิดอะไรหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไรบ้าง

2. สำรวจตรวจสอบก่อนสอนเพื่อทราบพื้นฐานอันเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ทักษะความรู้ในเนื้อหาวิชา

3. ทำการสอนโดยใช้วิธีการสอน อุปกรณ์การสอนและประสบการณ์การสอนที่ครูคาดว่าจะก่อให้เกิดผลสำเร็จ

4. ประเมินผล

สุจริต เพียรชอบ (2522 : 53-55) ได้จัดองค์ประกอบของการสอนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การเตรียมการสอน ประกอบด้วย การทำบันทึกการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ การใช้แผนการสอน คู่มือครู

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ หลักเกี่ยวกับการพัฒนาและใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เทคนิคการประเมินผู้เรียน การเขียนข้อสอบจากวัตถุประสงค์

3. การเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน ประกอบด้วยวิธีสอน การนำเข้าสู่บทเรียน การตั้งคำถาม การเร้าความสนใจ เทคนิคการสอน

4. การผลิตและการใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย การใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสมกับเนื้อหา การเก็บรักษาสื่อการสอน การผลิตสื่อการสอนแบบง่าย ๆ

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเลือกรูปแบบและวิธีประเมิน การสร้างและเลือกใช้เครื่องมือทดสอบชนิดต่าง ๆ การออกข้อสอบปรนัยและอัตนัย

6. การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กประกอบด้วย การสอนซ่อมเสริม การให้การปฐมนิเทศ การจัดมุมหนังสือและการใช้กิจกรรมเสริม

ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2523 : 200) กล่าวว่า การสอนของครูจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบด้วยกันคือ

1. ครูต้องมีสรรพภาพในด้านวิชาชีพครูสูง ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่ครูจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้การสอนได้อย่างมีเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนสอนเป็นอย่างดี

2. ครูต้องมีบุคลิกภาพที่ดี บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะการแสดงออกของครูทั้งในด้านร่างกายและความคิดเห็น บุคลิกภาพของครูที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีร่างกายแข็งแรง แต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นคนมีเหตุผล มองโลกในแง่ดี และมีกิริยาท่าทางที่เหมาะสม

สุจินต์ วิสวนานนท์ (2526 : 5-13) กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง มีดังนี้

1. การรู้จักผู้เรียนเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม ผู้สอนควรทำความรู้จักผู้เรียนเกี่ยวกับความต้องการ ความสามารถทางสติปัญญา ความสนใจ ความพร้อมและความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. การวางแผนการสอน ในการวางแผนการสอนที่ดีครูควรมีความเข้าใจระบบการเรียนการสอน ว่าประกอบด้วยการศึกษาเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การวินิจฉัยภูมิหลังของผู้เรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ซึ่งการวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนตามขั้นตอนของระบบการเรียนการสอนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

3. เทคนิคในการดำเนินการสอน การดำเนินการสอน การดำเนินการสอนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคทักษะและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม รู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนการสอน มีการสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ประกอบกับการนำแผนการสอนมาใช้ที่เหมาะสม

4. การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องของการเรียนการสอน โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. คุณลักษณะของครูที่ดี เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการในด้านต่างๆ ขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนั้นบุคลิกภาพและคุณลักษณะต่างๆ ของครูที่แสดงออกมาในขณะที่ทำหน้าที่สอนหรือพฤติกรรมที่ครูแสดงออกในการสอนจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก

อำนาจ เจริญศิลป์ (2526 : 36-37) กล่าวถึงคุณลักษณะของการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้คือ

1. ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างดี
2. ครูผู้สอนต้องมีความมั่นใจในตนเองขณะที่สอน

3. ครูผู้สอนต้องรู้จักนำวิธีการสอนในแบบต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม ชาญชัย อาจินสมาจาร (2528 : 12-15) ได้กล่าวถึงครูที่ดีมีการสอนที่มีประสิทธิภาพและมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

1. การสอนที่แจ่มแจ้ง ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน โดยให้คำแนะนำที่ชัดเจน มีการยกตัวอย่างและใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อทำมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม ให้นักเรียนเข้าใจง่าย
2. มีความกระตือรือร้น ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนให้สนุกและมีแรงจูงใจในตนเอง รวมทั้งก่อให้เกิดแรงจูงใจในตัวผู้อื่นด้วย ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนและการสอน
3. เน้นในเรื่องงาน ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนอย่างเป็นการเป็นงาน โดยจัดเวลาสำหรับการฝึกทักษะใหม่ ๆ ให้เพียงพอ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของงานให้ชัดเจน
4. กลยุทธ์ในการสอน ครูควรใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกความคิด การทำงานที่ต้องให้นักเรียนใช้สติปัญญาในระดับสูงขึ้น การให้แบบฝึกหัดทบทวน
5. มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ครูควรแสดงให้นักเรียนมีความคิดว่าตัวนักเรียน มีคุณค่า แสดงความเป็นกันเองและยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการสอนของครูด้วย

6. ใช้คำถามที่น่าสนใจ มีการเตรียมคำถามในแต่ละบทเรียนโดยตั้งคำถามในระดับสูงขึ้นเพื่อให้นักเรียนคิดและตั้งคำถามที่ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

ภัทรา จินดาศรี (2530 : 13) ให้ความเห็นว่า ประสิทธิภาพการสอนเนื่องมาจากครูผู้สอน ซึ่งครูที่มีประสิทธิภาพในการสอน ควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๆ ที่ต่างจากบุคคลในอาชีพอื่น ๆ ดังนี้

1. การมีความรู้ดี คือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและวิชาอื่น ๆ ที่นำมาสัมพันธ์กับการสอนของตน
2. มีการดำเนินการสอนดี กล่าวคือ มีวิธีการถ่ายทอด เทคนิคการสอน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาที่สอน
3. มีบุคลิกภาพดี รู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาแก่ผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจต่อกัน และช่วยให้นักเรียนได้ผลดี

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530 : 28) ได้สรุปสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน และความรู้ทางวิชาชีพ
2. สมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทักษะในการจัดกิจกรรม ทักษะในการใช้เทคนิคการสอน และทักษะในการสอนแบบต่าง ๆ
3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ คุณลักษณะโดยทั่วไปประกอบด้วย ความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง พุดจาชัดเจนสื่อความหมายได้ถูกต้อง ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีไหวพริบดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ช่างสังเกต ทำงานประณีต มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ทัศนคติโดยทั่วไปประกอบด้วย ทัศนคติที่ดีต่อการสอน ระดับประถมศึกษาและต่อวิชาชีพครู

ชูศรี สีนทประชากร (2531 : 156-161) ให้แนวทางสำหรับสำหรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การสอนที่ดีนั้นควรให้ผู้เรียน ได้มีความพร้อมในการเรียนเสียก่อน
 2. การสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน
 3. การสอนควรวางจุดมุ่งหมายในการสอน ไว้อย่างชัดเจน ควรให้ผู้เรียน ได้ยอมรับถึงจุดมุ่งหมายด้วย
 4. ควรให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จหรือได้รับการยกย่องชมเชยในผลงานของตน
 5. ควรจัดบรรยากาศให้เด็กสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน
 6. ในการสอนควรสอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เด็กสังเกตเห็นและเข้าใจได้
 7. ควรสอนจากรูปธรรมหรือสอนในสิ่งที่เด็กรู้ มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว
- ค่อยสอนไปสู่นามธรรม
8. ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
 9. ควรจัดให้เด็กรู้ความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องของตนอยู่เสมอ
 10. การจัดการเรียนรู้ควรให้เป็นไปตามเอกภาพของเด็ก ควรส่งเสริมไปตามความสามารถของเขา
 11. การให้เด็กฝึกหัดทำ หรือทำกิจกรรมบางอย่างซ้ำ ๆ จะช่วยให้เกิดทักษะในเรื่องนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
 12. การให้รางวัล ถ้าเป็นของ ไม่ควรให้บ่อย ๆ ควรให้นาน ๆ ครั้ง แต่รางวัลบางอย่าง เช่น การยกย่องชมเชยอาจให้เสมอ ๆ สำหรับการลงโทษควรหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด
 13. การเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือในชีวิตประจำวันจะเป็นการเรียนที่มีความหมายต่อผู้เรียนที่สุด

14. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าเขามีประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว
 15. การให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดีควรให้ผู้เรียนรู้จากเหตุผลไม่ใช่ท่องจำอย่างเดียว
 16. ควรมีการจัดลำดับที่ เพราะในการจัดลำดับที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียงประสบการณ์หรือบทเรียนให้กับผู้เรียน ได้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น สอนจากง่ายไปยาก
 17. ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้มากขึ้น แม่นยำยิ่งขึ้นด้วยการจัดกิจกรรมเสริม
 18. ในการสอนให้เกิดความคิดรวบยอด หลักการ กฎ นั้นควรมีการจัดลำดับการสอนให้เป็นขั้นตอนเพื่อป้องกันการเกิดความซับซ้อน
 19. การใช้ภาษาที่เข้าใจกันได้เพียงพอและเป็นภาษาที่ดีจะเป็นเครื่องช่วยให้เกิด การรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 20. การเรียนรู้จะดีถ้าครูได้คำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537 อ้างถึงใน จิตติมา จันทเวช , 2542 : 12) ได้สรุปลักษณะการสอนที่มีประสิทธิภาพของครูไว้ดังนี้
1. มีการตั้งจุดมุ่งหมายทางการสอนที่ชัดเจน
 2. การวางขอบข่ายของการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้เรียนในแง่ประสบการณ์เดิมสติปัญญา อายุ และเนื้อหาที่จะนำมาสอนเพื่อวางขอบข่ายให้เนื้อหาวิชาและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน
 3. การวางแผนการสอนเป็นเรื่องที่ครูจะประมวลความเห็นจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่คาดหวัง ทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ แล้วจึงเลือกเนื้อหาหนังสือ อุปกรณ์ และวัสดุการสอนอื่น ๆ วิธีสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องกัน
 4. การจัดสภาพห้องเรียน เป็นการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้มีบรรยากาศเหมาะสมแก่การเรียนรู้และทางด้านการสร้างบรรยากาศทางอารมณ์
 5. การใช้แหล่งความรู้ทางด้านบุคคล สิ่งแวดล้อม วัสดุ สิ่งพิมพ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอน โดยเลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของบทเรียน
 6. การสอนควรเน้นการค้นคว้าด้วยตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้
 7. มีการประเมินผลเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
- สุรีย์ สุเมธินฤมิตร (2539 : 21-24) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะทำให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพไว้ว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีองค์ประกอบดังนี้
1. สมรรถภาพสำหรับการสอน

2. สมรรถภาพสำหรับการแนะแนว
3. สมรรถภาพสำหรับงานกิจการนักเรียน
4. สมรรถภาพสำหรับงานธุรการ
5. สมรรถภาพสำหรับงานพัฒนา

นอกจากนี้ สุริย์ สุเมธินมิตร (2539 : 180) ได้สรุปทักษะที่จำเป็นที่จะทำให้ครูสอนดีมีประสิทธิภาพ โดยศึกษาจากการสัมมนาและผลการวิจัยไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
2. ทักษะการใช้กระดานดำ
3. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
4. ทักษะการเล่าเรื่อง
5. ทักษะการใช้คำถาม
6. ทักษะการใช้สื่อการสอน
7. ทักษะการเสริมกำลังใจ
8. ทักษะการอธิบายและยกตัวอย่าง
9. ทักษะการเร้าความสนใจ
10. ทักษะการสรุปบทเรียน
11. ทักษะการวัดและประเมินผล

Schoart (1964 : 30 อ้างถึงใน ภัทรา จินดาศรี, 2530 : 11) ได้รวบรวมตัวประกอบที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาไว้ 7 ประการคือ

1. ทักษะในการจัดห้องเรียน
2. ทักษะในด้านการสอน
3. การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่การสอน
4. ความเชี่ยวชาญในด้านวิชาการและวิชาชีพครู
5. ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
6. ความสนใจในวิธีสอน
7. ความสามารถที่จะร่วมมือกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

Dunhill (1965 : 17) ได้กล่าวถึงความสามารถขั้นพื้นฐานของวิชาครูว่า ครูมีความสามารถ 4 ประการ คือ

1. มีความรู้และทักษะในเนื้อหาที่สอน และในสิ่งที่นักเรียนสนใจอยากรู้
2. มีความสามารถที่จะเข้าใจเด็ก

3. มีความสามารถที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับวัย
4. มีความสามารถในการใช้ทักษะการสอนที่จำเป็น เช่น การตัดลายมือ การวาดภาพ และการตั้งคำถาม เป็นต้น

Armstrong (1973 : 51-55) ได้เสนอบทความเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ประเมินผลการสอนของตนเองเสมอ
3. พัฒนาทักษะในการสอนของตนเอง
4. มีเทคนิคในการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจเรียน
5. ประยุกต์ใช้หลักการทางจิตวิทยาให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
6. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนการสอน
7. เข้าใจและนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน
8. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
9. ปรับปรุงกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม
10. ปรับปรุงตนเองให้คุ้นเคยกับสภาพของกลุ่มนักเรียน
11. ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
12. จัดกิจกรรมและสภาพการเรียนให้ส่งเสริมลักษณะและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน
13. ช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้ได้รับความสำเร็จ
14. พัฒนาตนเองทางด้านความรู้และสติปัญญา
15. มีเทคนิคการวัดผลที่ดี และใช้ผลการทดสอบในการปรับปรุงสภาพการจัดการเรียนการสอน
16. มีเทคนิควิธีการสอนพิเศษสำหรับนักเรียนที่เรียนได้เร็ว
17. ช่วยนักเรียนแต่ละคนให้ปรับตัวได้
18. ช่วยลดความวิตกกังวลของนักเรียน
19. ติดต่อปรึกษากับผู้ปกครองเมื่อนักเรียนมีปัญหา
20. มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล
21. ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดทักษะในการทำงาน

Grush and Costin (1975 :64) ให้ความเห็นว่าผู้ที่สอนอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีความกระตือรือร้นในด้านการเรียนการสอน เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต นำใจไว้วางใจ รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับผู้เรียนเสมอ เป็นคนที่เข้าใจผู้เรียนได้ดี ควบคุมกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการให้คำแนะนำปรึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ และเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายในชั้นเรียน สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ให้ความรู้ที่ทันสมัย ทันท่วงทีทันต่อความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการตลอดจนการมีอารมณ์ขัน

Anderson (1980 : 37-54) ได้ศึกษาความแตกต่างของครูที่มีประสิทธิภาพ และครูที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้พบตัวแปรที่ทำให้ครูมีประสิทธิภาพดังนี้

1. อธิบายวัตถุประสงค์ของบทเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้อย่างแจ่มแจ้ง

2. ใช้วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการสอนหลายชนิด

3. เตรียมการสอนและเครื่องใช้ที่จะใช้ในการสอนอย่างพร้อมเพียง

4. ใช้หนังสือ ประสบการณ์ กิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5. บอกนักเรียนถึงความสำคัญของบทเรียน

6. รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ทุกวินาที และปรับเนื้อหาให้เหมาะสมโดยคิดถึง

ระยะเวลา ความใส่ใจของนักเรียน

7. ครูควรสอนให้นักเรียนมีอัตราความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

8. เนื้อหาที่สอนเป็นที่สนใจแก่นักเรียน

9. การตั้งความคาดหวังของครู และการตั้งเกณฑ์ของความสำเร็จของนักเรียนจะต้อง

เหมาะสม ไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป

Borich (1988 : 298-317 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2537 : 116) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ 5 ประการ คือ

1. มีความชัดเจน (Clarity)

2. มีความหลากหลาย (Variety)

3. เน้นภารกิจการสอนโดยตรง (Task Orientation)

4. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน (Engagement in the Learning Process)

5. ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในระดับปานกลางถึงระดับมาก (Moderate-to-High Rate of Success)

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครู สรุปได้ว่าประสิทธิภาพการสอนของครูมีขอบเขตองค์ประกอบครอบคลุม 6 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถทางเนื้อหาวิชา ความรู้ความสามารถในการสอน การใช้จิตวิทยาในการสอน การมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง บุคลิกลักษณะความเป็นครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการสอน

ความสำคัญของการประเมินการสอน

อุทุมพร ทองอุไทย (2518 : 85-86) มีความเห็นว่า การประเมินผลการสอนของครูเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยตัดสินความมีประสิทธิภาพในการสอน ผลของการประเมินจะช่วยให้ครูได้เห็นภาพสะท้อนว่าตนเป็นครูอย่างไร มีส่วนใดบกพร่อง และสมควรแก้ไข โดยใช้ข้อมูลในการสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลของวิชาโดยทั่วไป จุดมุ่งหมายของวิชา เนื้อหาวิชา แหล่งความรู้ วิธีสอน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ในห้องเรียน การกระตุ้นแนวคิดของผู้เรียน การบ้านและแบบฝึกหัด การทดสอบ การประเมิน ผลการเรียนรู้ และการให้คะแนน ตลอดเวลาและความเอาใจใส่ในการทำงานในวิชานั้น ๆ ของผู้เรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 149) กล่าวว่า ภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้สอนคือ การพัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้นจะกระทำได้ดีย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ การพิจารณาปรับปรุงการสอน โดยอาศัยข้อสนเทศ (Information) จากการประเมินผล การสอน การประเมินผลการสอนเป็นเทคนิคที่ใช้พิจารณา ตัดสิน ลงความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน คุณค่าหรือประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอนนั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการประเมินการสอน

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2524 : 101-105) ได้สรุปประเด็นสำคัญของวัตถุประสงค์ของการประเมินอาจารย์ไว้ 4 ประการด้วยกันคือ

1. เพื่อปรับปรุงการสอน
 - 1.1 เพื่อปรับปรุง พัฒนาการสอนของอาจารย์โดยตรง

1.2 เพื่อปรับปรุงการบริการด้านการสอน เช่น สภาพห้องเรียน สิ่งแวดล้อม บรรยากาศในห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ

2. เพื่อการตัดสินใจทางการบริหาร
 - 2.1 เพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ
 - 2.2 เพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือน
 - 2.3 เพื่อบริหารการเรียนการสอน
3. ประกอบการเลือกเรียนของนักเรียน
4. เพื่อการวิจัย

สมบุรณ์ ชิตพงษ์ (2534 : 516) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการประเมินการสอนไว้หลายประการ คือ

1. การประเมินเพื่อปรับปรุงการสอน มี 2 แนวทาง คือ
 - 1.1 ประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของตัวเองเพื่อจะได้ปรับปรุงตนเอง
 - 1.2 ประเมินเพื่อปรับปรุงบริการด้านการสอน เพื่อฝ่ายบริการจะได้ปรับปรุง
2. ประเมินเพื่อพิจารณาความดีความชอบ มี 3 แนวทาง คือ
 - 2.1 ประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ
 - 2.2 ประเมินเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือความดีความชอบอื่น ๆ
 - 2.3 ประเมินเพื่อจัดและคัดเลือกคนสอน
3. ประเมินเพื่อใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นการประเมินเปรียบเทียบระหว่างสิ่งผู้สอนจะสอน และความต้องการของผู้เรียน
4. ประเมินเพื่อค้นคว้าวิจัย เป็นจุดมุ่งหมายเชิงวิชาการในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง โดยมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อหารูปแบบการเรียนการสอนที่ดี ระบบการเรียนการสอนองค์ประกอบของการสอนในแง่มุมต่าง ๆ

Scriven (1977 : 188) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการประเมินการสอนของครูไว้ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงตนเอง
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในแนะนำอาจารย์ให้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้
3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจลงทะเบียนเรียนของนักเรียน
4. เพื่อพิจารณาตัดสินบุคคล เช่น การจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง การต่อสัญญา เป็นต้น
5. เพื่อให้กลุ่มสนใจภายนอกตรวจสอบประสิทธิผลของการใช้จ่าย หรือการพิจารณาตรวจสอบผลได้ หรือผลสำเร็จของโครงการเฉพาะเจาะจง
6. สำหรับงานวิจัยเพื่ออธิบายตัวแปร หรือรูปแบบกระบวนการซึ่งสัมพันธ์กับการสอน

Darling-Hammond, Wise and Pease (1983 : 302) ได้สรุปวัตถุประสงค์พื้นฐานในการประเมินครูไว้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอนของครูในระหว่างการปฏิบัติงาน
2. เพื่อชี้แจงสรุปภาระหน้าที่ของครูในแต่ละภาคเรียน
3. เพื่อใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับสถานภาพการทำงานของครู
4. เพื่อใช้ในการประเมินตัดสินสถานภาพของโรงเรียน

วิธีการประเมินการสอน

บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ (2527 : 106-107) ได้สรุปวิธีการประเมินไว้ว่า ในการประเมินการสอน โดยทั่วไปใช้ผู้ประเมิน 5 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. ตัวอาจารย์เอง
2. เพื่อนอาจารย์
3. ผู้บริหาร
4. นักศึกษา
5. คณะกรรมการเฉพาะกิจหรือผู้เชี่ยวชาญ

สำหรับวิธีการประเมินใช้

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. การสอบถาม

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 149-151) กล่าวว่า เพื่อให้การประเมินการสอนมีความเที่ยง จึงควรพิจารณาครบทั้งระบบ คือ ประเมินเกี่ยวกับตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และ ผลผลิต (Outcome) ดังนี้

1. การประเมินผลที่ตัวป้อน คือ การประเมินผลที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. การประเมินที่กระบวนการ คือ การประเมินผลด้านการดำเนินการดำเนินการสอน
3. การประเมินที่ผลผลิต คือ การประเมินผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ซึ่งใช้การประเมินทางตรงโดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านมา แล้วให้แสดงความคิดเห็นออกมาว่าเกิดการเรียนรู้ในระดับใด

สำหรับในต่างประเทศ Darling-Hammond, Wise and Pease (1983, 290-292) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินครูไว้พอสรุปว่ารูปแบบและวิธีการในการประเมินครูที่โรงเรียนหรือ

องค์กรทางการศึกษาแต่ละแห่งใช้นั้นมีรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับว่าแต่ละโรงเรียนหรือองค์กรนั้น ๆ ให้ความสำคัญของงานสอนไว้อย่างไร ซึ่งการให้ความสำคัญงานสอนของแต่ละโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับทฤษฎีที่โรงเรียนหรือองค์กรใช้ในการบริหาร โดยมีทฤษฎีหลักที่นิยมใช้อยู่ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเหตุผลนิยม และทฤษฎีธรรมชาตินิยม

ทฤษฎีเหตุผลนิยม ให้ความสำคัญของงานสอนในแง่ที่เป็นแรงงาน (Labor) และงานฝีมือ (Craft) ในแง่ที่เป็นแรงงาน งานสอนเป็นกิจกรรมซึ่งได้รับการวางแผนอย่างสมเหตุสมผล มีการจัดรูปแบบของโครงการ และนำเสนอออกมาในรูปแบบของขั้นตอนการบริหารที่มาตรฐาน โดยผู้บริหารครูซึ่งเปรียบเสมือนผู้ใช้แรงงาน ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการสอนในลักษณะผู้ชี้แนะ และดำเนินการสอนตามขอบข่ายและขั้นตอนที่กำหนดไว้เฉพาะ การประเมินครูจึงเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการสำรวจงานครู ซึ่งได้แก่ การบริหารแผนการสอน การปฏิบัติในชั้นเรียน และผลการปฏิบัติ ในแง่ที่เป็นงานฝีมือ งานสอนคือ การรวบรวมเทคนิคพิเศษทั้งหมด ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคเหล่านี้ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ ครูเปรียบเสมือนช่างฝีมือ ซึ่งมีหน้าที่ในการนำเทคนิคเหล่านั้นมาใช้ในการสอน การประเมินจะเป็นไปในลักษณะของการประเมินทางอ้อม

ทฤษฎีธรรมชาตินิยม ให้ความสำคัญงานสอนในแง่ที่เป็นวิชาชีพ (Professional) และศิลปะ (Art) ในแง่ที่เป็นวิชาชีพ งานสอนคือ การใช้เทคนิคพิเศษ ควบคู่ไปกับความสามารถในการตัดสินใจว่าเมื่อไหร่เทคนิคเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ ครู คือ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ซึ่งมีหน้าที่กำหนดโครงสร้างของความรู้ทฤษฎี และเทคนิคการสอนต่าง ๆ การประเมินครูจึงใช้วิธีการตรวจสอบงานทั้งหมดของครู ในแง่ที่เป็นศิลปะ งานสอนคือ การใช้เทคนิคการสอน และการประยุกต์ใช้เทคนิค ซึ่งเป็นเรื่องของครูแต่ละคนมากกว่าที่จะเป็นมาตรฐานกำหนด ดังที่ Gage (1978 อ้างถึงใน Darling-Hammond, Wise and Pease, 1983 : 291) ได้อธิบายไว้ ศิลปะการสอน สัมพันธ์กับกระบวนการที่เรียกว่า การหยั่งรู้ การสร้างสรรค์ การคิดอย่างฉับไว และการแสดงออก ครูในฐานะที่เป็นศิลปิน จะต้องมีความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะ และมีปัจจัยของคุณลักษณะส่วนตัวตามบุคลิกภาพของตัวเอง มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน และสามารถเลือกใช้วิธีการสอนที่ดีที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การประเมินครูจึงเกี่ยวกับการประเมินตนเองและการประเมินโดยผู้อื่น

Darling-Hammond, Wise and Pease (1983, 303 : 304) กล่าวว่า วิธีในการประเมินครูนั้นมี 7 วิธี ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ครู (Teacher Interview)
2. การใช้แบบทดสอบสมรรถภาพ (Competency Tests)
3. การวัดทางอ้อม (Indirect Measures)

4. การสังเกตชั้นเรียน (Classroom Observation)
5. การประเมินโดยนักเรียน (Student Rating)
6. การตรวจสอบงานทั้งหมด (Peer Review)
7. การประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Student Achievement)
8. การประเมินตนเอง (Self-Evaluation)

เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพการสอน

คุรุสภาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539 : 10-22) เพื่อเป็นเกณฑ์ของการปฏิบัติตน และปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เพื่อประกันคุณภาพการทำงานและการเป็นครู ไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ท้องถิ่นหรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือก กิจกรรม การเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพหมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถ ของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหา ความ ต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านต่างๆ ตาม ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุง หรือสร้าง แผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึงการประดิษฐ์ คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุง เครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ ผู้เรียน บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตาม

สภาพ ความแตกต่างของบุคคล ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง
ก่อนให้เกิดค่านิยมในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้อย่างมีระบบ รายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการ ปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครุณาเสนอรายงานการปฏิบัติ ในรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
2. เทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมนั้น ๆ
3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนด ที่เกิดกับผู้เรียน
4. ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติ และปฏิบัติ ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรม ที่เหมาะสมกับความ เป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียน เลื่อมใส ศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึง ความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการ ปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วม รับผลที่เกิดขึ้นจากการ กระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง การตระหนักใน ความสำคัญรับฟังความคิด เห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และ ร่วมมือ ปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและ สถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกัน ด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูล ข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะ สารสนเทศเกี่ยวกับ วิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์อย่างมี เหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาพัฒนา ตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

Mitzel (1960 : 1483-1484 อ้างถึงใน ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, 2532 : 25) ได้เสนอ เกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพการสอนว่าควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้านคือ

1. ผลของความก้าวหน้าของผู้เรียน (The End Product of Student Progress)

2. บุคลิกภาพของครูขณะทำการสอน (The Characteristics a Teacher Brings with him to the Teaching Situation)

3. พฤติกรรมของครู (A Teacher & Classroom Behavior)

Wotruba and Wright (1975 : 655-656) ได้ศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูจำนวน 21 เรื่อง พบความสอดคล้องของผลการวิจัยและได้รวบรวมไว้เป็นเกณฑ์สำหรับประเมินประสิทธิภาพการสอน รวม 10 ลักษณะ เรียงจากความถี่มากไปหาน้อย โดยมี 10 ลักษณะแรกที่มีความถี่สูงคือ

1. ทักษะในการสื่อความหมาย-การตีความสิ่งที่จำเป็นนามธรรมและทฤษฎีได้อย่างชัดเจน

2. เจตคติที่ดีต่อนักเรียน

3. ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน

4. การจัดระบบของเนื้อหาวิชาและจัดระบบในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี

5. ความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาที่สอน

6. ความยุติธรรมในการสอนและให้คะแนนสอบ

7. ความยืดหยุ่นในการสอน

8. กระตุ้นนักเรียนคิดด้วยตนเอง

9. บุคลิกลักษณะที่น่าคบและน่าสนใจ

10. ความสามารถในการพูด-อธิบาย การบรรยายได้น่าสนใจ

Berk (1979 : 652) ได้เสนอแนวทางการสร้างข้อกระทงสำหรับการประเมินประสิทธิภาพการสอนให้ครอบคลุมประเด็น 7 ประเด็น ดังนี้ คือ

1. วิธีสอน

2. ความรู้ในเนื้อหาวิชา

3. ความสามารถในการกระตุ้นความสนใจของนักศึกษา

4. ความสัมพันธ์กับนักศึกษา

5. การตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักศึกษา

6. มีความอดทนต่อความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน

7. มีความกระตือรือร้นในวิชาที่สอน

Schwartz (1980 : 120-121) กล่าวถึงเกณฑ์ในการคำนึงถึงประสิทธิภาพการสอนซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความสามารถที่จะสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Ability to Communicate Effectively) ซึ่งประกอบด้วย การพูดที่ชัดเจน การจัดเนื้อหาวิชา รูปแบบการสอน การกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิด
 2. มีความรู้ดีในสาขาวิชาที่สอน (Knowledge of the Field) กล่าวคือมีความรู้พื้นฐานที่มั่นคงในเนื้อหาวิชาเช่นเดียวกับมีความคุ้นเคยกับความรู้ใหม่ ในสาขาวิชานั้น ๆ
 3. มีความเข้าใจในเทคนิคการประเมินผล (Instructor ' s Evaluation Techniques) เช่น ความยุติธรรมในการให้คะแนน ความยุติธรรมของแบบทดสอบ การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนทันทีทันใดหลังการสอน
 4. ลักษณะนิสัยส่วนตัว (Personal Attributes) เช่น ความกระตือรือร้นในงาน การแสดงออกถึงความเชื่อมั่น การแสดงออกด้วยสมอง และด้านร่างกายที่มีพลัง การแต่งตัวเหมาะสมกับบทบาทความเป็นครู เป็นคนใจกว้างขวาง เมตตากรุณา
- Beach and Rienhartz (1984 : 32-33) ได้เสนอให้ใช้เกณฑ์ของประสิทธิภาพการสอนเพื่อประเมินตัดสินการปฏิบัติงานของอาจารย์โดยจัดกลุ่มตัวแปรที่เป็นขอบเขตทักษะของอาจารย์ 6 ทักษะด้วยกัน ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ของนักศึกษา
1. ความกระจ่างชัดในการจัดการเรียนการสอน (Clarity of Instruction) โดยการพูดถึงหลักฐานของการวางแผนการสอนมีหรือไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการจัดระบบการสอน การใช้ตัวอย่างและภาพแสดงมโนคติที่เป็นนามธรรมให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีความรู้ในวิชาที่สอน ทบทวนกระบวนการสอนอยู่เสมอ
 2. ความกระตือรือร้นระหว่างการเรียนการสอน (Enthusiasm During Instruction) ครูสนุกกับการสอนของตนเองหรือไม่ การสร้างบรรยากาศของความกระตือรือร้นการทำบรรยากาศการเรียนให้สนุก มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
 3. การเน้นและสนใจในเรื่องงาน (Task Orientation)
 4. ยุทธศาสตร์ในการสอน (Instruction Strategies) อาจารย์ใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามเนื้อหาวิชา ระดับการพัฒนาของผู้เรียนและแบบการเรียนของแต่ละบุคคล
 5. มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน (Interaction with Student) มีบรรยากาศในทางบวกสำหรับการเรียน ความคิด สัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา มีความยุติธรรม เปิดเผยและตรงไปตรงมา เช่น การสื่อความหมายไปยังนักเรียนให้ตระหนักว่าตัวนักเรียนมีคุณค่าและศักดิ์ศรี
 6. ใช้คำถามที่น่าสนใจ (Use of Interesting Question)
- จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการสอน

ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการสอน สรุปได้ว่า ครูที่มีประสิทธิภาพการสอน ต้องมีคุณสมบัติของครูที่ดีตามที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ มีลักษณะการสอนที่ดี โดยสอนให้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งสามารถนำเกณฑ์ต่าง ๆ มาวัดและประเมินได้ องค์ประกอบที่มีผลต่อการสอนผู้วิจัยได้สรุปมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินและวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนครอบคลุม 6 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถทางเนื้อหาวิชา ความรู้ความสามารถในการสอน การใช้จิตวิทยาในการสอน การมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง บุคลิกลักษณะที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

การวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นวิธีการทางสถิติที่จะช่วยค้นหาลักษณะของตัวแปรหลาย ๆ ตัวที่มีสหสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นการลดจำนวนตัวแปรให้น้อยลงเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ ทำให้สามารถมองเห็น โครงสร้าง และแบบแผนของตัวแปรในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งจะช่วยอธิบายความหมายและลักษณะของตัวแปร ทำให้สามารถให้คำจำกัดความของตัวแปรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยตัดสินใจว่าจะศึกษาตัวแปรด้านใดบ้าง และตัวแปรใดเกี่ยวข้องกับตัวแปรใด

ส. วาสนา ประवालพุกษ์ (ม.ป.ป. : 8-12) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์หัยหลักที่ว่าตัวแปรหรือข้อมูลต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันนั้น เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้มีองค์ประกอบร่วมกัน (Common Factor) สังกัดได้จากการจับกลุ่มของตัวแปร หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนั้นสามารถใช้องค์ประกอบร่วมแทนตัวแปรกลุ่มนั้นได้ เป็นการลดจำนวนข้อมูลให้น้อยลง การจับกลุ่มของตัวแปร ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปร ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและแบบแผนของข้อมูล ทำให้หาองค์ประกอบร่วมของตัวแปรได้ และสามารถหาน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวได้ ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายได้ ถึงความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรองค์ประกอบนั้น อันแสดงถึงขนาด (Magnitude) ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ

ดังนั้น การวิเคราะห์องค์ประกอบจึงเป็นวิธีการทางสถิติ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอชุดของตัวแปรหลาย ๆ ตัวในรูปของตัวแปรมิติ (Factor) ที่มีจำนวนน้อยลง

การวิเคราะห์องค์ประกอบมักทำใน 2 ลักษณะ คือ

1. ค้นหาว่ามีกี่องค์ประกอบ อะไรบ้าง (Exploratory)
2. ยืนยันหรือทดสอบสมมติฐานว่ามีองค์ประกอบนั้น ๆ ในคุณลักษณะ (Trait) นั้นจริงหรือไม่ (Confirmatory)

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. ช่วยบรรยายเกี่ยวกับ Domain ที่ต้องการศึกษา
2. ช่วยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา
3. ช่วยจัดประเภทของตัวแปร
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ร่วม (Function Relation) ระหว่างตัวแปร
5. วิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบ (Factorial Structures) ของตัวแปรที่เป็นเกณฑ์และ

ระบุตัวแปรที่เป็นประโยชน์ในสมการถดถอย

6. เป็นการพิสูจน์ข้อค้นพบของตนเองกับของผู้อื่น
7. ลดข้อมูลให้น้อยลง เพื่อให้ได้ลักษณะร่วมที่ซ่อนอยู่
8. ใช้ในการทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)
9. ช่วยในการสร้างแบบวัดลักษณะต่าง ๆ

ขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. การเตรียมข้อมูล
2. การสร้างเมตริกสหสัมพันธ์ หรือเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม
3. การสกัดตัวประกอบ
4. การหมุนแกน
5. การสร้างมาตรองค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น ต้องมีลักษณะเป็น

ตัวแปรต่อเนื่องหลาย ๆ ตัวแปรที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่ง เสนอข้อมูลในลักษณะของเมตริก เรียกว่า “เมตริกของข้อมูล” (Data Matrix)

2. การสกัดตัวประกอบ (Extracting Initial Factors) มีจุดมุ่งหมายเพื่อหา

จำนวนแฟกเตอร์ร่วมที่น้อยที่สุดระหว่างตัวแปร วิธีการสกัดองค์ประกอบมีหลายวิธี เช่น

- Principal Component Analysis (PC)
- Least Square Analysis (LS)
- Maximum Likelihood
- Alpha Factoring
- Image

ส่วนคอมพิวเตอรืมักจะใช้วิธีที่ 1 หรือ 2 คือ ในขั้นนี้ผู้วิเคราะห์ยังไม่ต้องพะวงเกี่ยวกับแฟกเตอร์ที่ว่าเป็น Orthogonal หรือ Oblique ซึ่งในการวิเคราะห์ครั้งแรกนี้แต่ละแฟกเตอร์จะไม่สัมพันธ์กัน นอกจากนั้นยังไม่ต้องสนใจเกี่ยวกับการตีความหมายหรือการแปลความของแฟกเตอร์ที่วิเคราะห์ออกมาได้ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ องค์ประกอบจำนวนน้อยกว่าที่จะได้มาจากตัวแปรจำนวนมากที่นำมาวิเคราะห์ ในการกำหนดองค์ประกอบร่วมนั้น ทฤษฎี Rank ของเมตริกสหสัมพันธ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted Correlation Matrix) จะเท่ากับค่าของจำนวนองค์ประกอบร่วม แต่ในทางปฏิบัติจริงจะทำเช่นนั้นไม่ได้เพราะข้อมูลจากการสังเกตมีความคลาดเคลื่อน และค่า Communalities ที่อยู่ที่เส้นทแยงมุมของเมตริกสหสัมพันธ์ที่ปรับแล้วนั้นเป็นค่าโดยประมาณ ไม่ใช่ค่าที่แท้จริง

3. การหมุนแกน (Rotation) วิธีการหมุนแกนมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาวิธีที่ง่ายในการอธิบายองค์ประกอบ โดยคงจำนวนองค์ประกอบและ Communalities ไว้คงเดิม ในการศึกษาเพื่อหาจำนวนองค์ประกอบร่วมนั้นจะหมุนแกนโดยวิธีใดก็ได้ และไม่ต้องคำนึงว่าแฟกเตอร์จะมีสหสัมพันธ์หรือไม่ หนังสือบางเล่มจะบอกว่าควรใช้ Orthogonal มากกว่า Oblique นั้นเพราะว่า Orthogonal เข้าใจง่ายและแปลผลได้ง่ายกว่า วิธีหมุนแกนมี 2 วิธี คือ

3.1 Orthogonal องค์ประกอบร่วมต่าง ๆ ไม่สัมพันธ์กัน มี 3 วิธี คือ

3.1.1 Quartimax หมุนแกนโดยเน้นการเปลี่ยนแถวให้ง่ายขึ้น

3.1.2 Varimax หมุนแกนโดยเน้นการเปลี่ยนคอลัมน์ให้ง่ายขึ้น คือ ให้เกิดความแปรผันของคอลัมน์ใน Factor Pattern Matrix

3.1.3 Equimax ใช้วิธีประนีประนอมระหว่าง Quartimax กับ Varimax

3.2 Oblique มี 2 วิธีหลักคือ

3.2.1 Oblimin หมุนแกนโดยยึด reference axes

- Quartimin $r = 0$ most oblique

- Biquartimin $r = .5$ least oblique

- Covarimin $r = 1$ least oblique

3.2.2 Oblimax หมุนแกนโดยไม่ใช้ reference axes แต่ใช้ Pattern matrix หมุนแกนเช่นเดียวกับ Quartimax Orthogonal

4. การสร้างมาตราองค์ประกอบ (Factor Scale) จุดประสงค์ในการสร้างมาตราองค์ประกอบมี 2 ประการคือ

4.1 เพื่อค้นหามิติของข้อมูลสังเกต

4.2 เพื่อนำองค์ประกอบร่วมบางองค์ประกอบไปใช้ในการค้นคว้าต่อไป

โดยทั่วไปในการวิเคราะห์องค์ประกอบจะใช้มาตรการสร้างองค์ประกอบเพื่อจะศึกษาโครงสร้างขององค์ประกอบต่อไป วิธีการสร้างมาตราองค์ประกอบอาจทำได้หลายวิธีเช่น

1. ใช้การถดถอย (Regression)
2. ใช้เกณฑ์ (Least Squares)
3. วิธีของบาร์ทเลท (Bartless)
4. ใช้หลักของออร์โธกอนอล (Orthogonality Constraints)
5. ใช้ผลรวมองค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าสูงในตัวแปรสังเกตต่าง ๆ
6. สร้างส่วนประกอบสำคัญ (Principal Scale)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เดือนใจ เกตุษา (2529 : 76-77) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ การเตรียมตัวสอนและการวัดผล ความสามารถในการสอน ความรับผิดชอบในการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และความแม่นยำในเนื้อหา วิชา

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูมี 4 ตัวประกอบคือ ตัวประกอบด้านบุคลิกลักษณะของครู ตัวประกอบด้านดำเนินการสอน ตัวประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และตัวประกอบด้านการประเมินผล

ภัทรา จินดาศรี (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามการประเมินด้วยตนเองและนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่มีอยู่ในระดับสำคัญมาก ได้แก่ มีความรักและชอบสอนคณิตศาสตร์มีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตน เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความกระตือรือร้นในการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่จะทำการสอนอย่างลึกซึ้ง และมีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ และตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ตามการประเมินของครูและนักเรียนมีตัวประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ

และดำเนินการสอน 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านความรู้ในวิชาชีพครู 4) ด้านความสัมพันธ์ 5) ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ 6) ด้านเทคนิคการสอน 7) ด้านการประเมินผลงาน 8) ด้านคุณสมบัติของครู 9) ด้านสถานภาพส่วนตัว 10) ด้านบรรยากาศในการเรียน

ประโยชน์ คุปต์กาญจนกุล(2531 : 90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสอน 6 ตัวแปร คือ บุคลิกลักษณะของครู ความสนใจในเชิงวิชาการ บรรยากาศในการเรียนการสอน เจตคติของครูผู้สอนต่อผู้เรียน สมรรถภาพในการใช้สื่อการสอน และความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา

มัทนา ปิ่นม่วง (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาพิษณุโลกคือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 2) การจัดกระบวนการเรียนการสอน 3) บุคลิกลักษณะของครู 4) การวัดและประเมินผล 5) การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ 6) ความเป็นธรรม 7) กลวิธีการสอน

คงคา พุททสาโรช (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ตามการประเมินของผู้บริหารและนักเรียนมี 4 ตัวประกอบคือ ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านการดำเนินการสอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

ถัดดา จันทร์แสง (2537 : 72-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพ ของครูคณิตศาสตร์ตามการประเมินตนเองและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ตัวประกอบที่สำคัญของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ตามการประเมินของตนเองและนักเรียนจะเห็นได้ว่า ตัวประกอบของลักษณะที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอน ของครูคณิตศาสตร์ที่ค้นพบตามการประเมินของครูคณิตศาสตร์และนักเรียน มีความคล้ายคลึงกันมาก โดยที่ตัวประกอบด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ เป็นตัวประกอบสำคัญอันดับแรก ตามด้วยตัวประกอบด้านการวางแผน และการเตรียมการสอน ถัดไปคือด้านการดำเนินการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านความเป็นธรรม ด้านวิธีการสอน และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2538 : 83) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของข้าราชการครูสายการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ มีความเหมาะสมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสายการสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 130 คน ครูดีเด่น จำนวน 427 คน ผลการวิจัยได้ องค์ประกอบที่สำคัญในการประเมินผล การปฏิบัติงานของข้าราชการสายการสอน จำนวน 9 องค์ประกอบดังนี้ 1) คุณลักษณะความเป็นครู 2) คุณภาพการสอน 3) การบริการวิชาการและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม 4) ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน 5) การปรับตัว 6) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 7) ปริมาณและคุณภาพงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย 8) ความรู้ความสามารถในการสอน 9) การรักษาวินัย

วิเชียร ไชยบัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนตามการรับรู้ของครูประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 367 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนตามการรับรู้ของครูประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านทักษะความเป็นครู องค์ประกอบด้านภูมิหลังของครู และองค์ประกอบด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน

เจริญศรี สิดิ (2545 : 84-85) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถภาพการสอนของครูมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 2 ตามการประเมินของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้แบบประเมินสมรรถภาพการสอนที่มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของการเป็นครู ประกอบด้วยตัวแปร 24 ตัว องค์ประกอบที่ 2 ความพยายามในการพัฒนานักเรียนประกอบด้วยตัวแปร 12 ตัว องค์ประกอบที่ 3 ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวแปร 9 ตัว องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการจูงใจนักเรียนให้สนใจการเรียน ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัว 2) ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพการสอนของครูพบว่า 2.1) ครูชายและครูหญิงมีสมรรถภาพการสอนไม่แตกต่างกัน 2.2) ครูสังกัดกรมสามัญศึกษาและครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีสมรรถภาพการสอนต่างกันที่ระดับ .01 โดยครูสังกัดกรมสามัญศึกษามีสมรรถภาพการสอนสูงกว่าครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2.3) ครูที่สอนหมวดวิชาต่างกัณมีสมรรถภาพการสอนไม่แตกต่างกัน 2.4) สมรรถภาพการสอนของครูที่มีประสบการณ์การสอน 1-5 ปี แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และ 21 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และ 21 ขึ้นไปมีสมรรถภาพการสอนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอน 1-5 ปี และสมรรถภาพการสอนของครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปีแตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์การสอน 21 ขึ้นไป อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์การสอน 21 ขึ้นไป มีสมรรถภาพการสอนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี

สุรศักดิ์ หอมอ่อน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูคณิตศาสตร์จำนวน 143 คน นักเรียนจำนวน 731 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์โดยรวมมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านพื้นฐานความเป็นครูประกอบด้วย การวัดและการประเมินผลของครู เจตคติต่อการสอนคณิตศาสตร์ของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และบุคลิกลักษณะของครู องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะความเป็นครู ประกอบด้วย การใช้ภาษาในการสื่อสารของครู การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ปริมาณงานอื่นที่ครูได้รับมอบหมาย การเตรียมการสอนของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน เจตคติต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครู การใช้สื่อสารการสอนของครู และขวัญและกำลังใจของครู

งานวิจัยต่างประเทศ

Romine (1974 : 139-143) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง บรรยากาศการสอนที่ดี ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศการสอนที่ดีสามารถทำให้การสอนมีประสิทธิภาพคือ 1) ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ผู้สอนต้องเป็นคนที่กระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน มีความกระตือรือร้น สนใจในวิชาที่ตนสอน 2) ด้านการจัดและเตรียมการสอน เช่น เตรียมการสอนอย่างดีชี้แจงให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ในวิชาที่สอนรวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ 3) ด้านผลการเรียนที่ผู้เรียนได้รับ เช่น ผู้เรียนได้รับประโยชน์สมความตั้งใจจากวิชาที่ผู้เรียนเลือก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ไม่ใช่เป็นผู้ฟังเพียงอย่างเดียว 4) ด้านการเสนอเนื้อหา เช่น พูดอธิบายชัดเจน ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด 5) ด้านการประเมินผล การนำเสนอข้อมูลย้อนกลับ การเสริมแรงการเรียน เช่น เมื่อมีการทำรายงานหรือสอน เมื่อตรวจแล้วผู้สอนจะต้องเร่งรีบเสนอผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบและแจ้งด้วยว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น 6) ด้านการช่วยเหลือผู้เรียนเพิ่มเติม เช่น การจัดเวลาเพื่อสอนผู้เรียนเป็นกลุ่มพิเศษจากการสอนปกติ

Greenwood (1974 : 141-143) ได้สร้างเครื่องมือประเมินการสอนของอาจารย์ จำนวน 85 ข้อ มีมาตรการวัด 7 ระดับ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการสอนของอาจารย์ ประกอบด้วย 1) อาจารย์มีความสามารถทำให้นิสิตเข้าใจเรื่องที่สอนได้ 2) ใช้วิธีสอนที่ทันสมัย 3) มีความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ 4) มีมนุษย

สัมพันธที่ดีต่อนิสิต 5) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6) มีความยุติธรรมในการประเมินผลการเรียน 7) มีความรู้กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์ 8) มีความเข้าใจและเห็นใจนิสิต

Wotruba and Wright (1975 : 633-663) ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อการประเมินการสอนของอาจารย์ในสาขาบริหารธุรกิจ ตามหัวข้อต่อไปนี้คือ ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ วิธีสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ บรรยากาศในชั้นเรียน อุปกรณ์การสอน ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อวิชาสอน เขาใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง ให้นิสิต อาจารย์และผู้บริหารประเมินการสอนของอาจารย์ได้ตัวประกอบที่บรรยายประสิทธิภาพของการสอนของอาจารย์ดังนี้ คือ เป็นที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้างๆ ถูกต้อง แม่นยำ ทันสมัย เข้าใจให้นิสิตใช้ความคิดเพื่อตัวของเขาเอง เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในวิชาที่สอน ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธที่ดีในหมู่นิสิต อธิบายเนื้อหาวิชา และทฤษฎีที่เป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน สนับสนุนเพื่อให้นิสิตคิดโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้ดูของจริง มีความยุติธรรมในการประเมิน ให้ความช่วยเหลือนิสิตไม่ว่าในชั้นหรือนอกชั้นเรียน มีชีวิตชีวาและสนุกสนานในการสอน

Berliner and Tikunoff (1976 : unpagged อ้างถึงใน เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, 2530 : 25) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยได้จำแนกลักษณะขององค์ประกอบได้ 4 ด้าน คือ 1)บรรยากาศในชั้นเรียน ความร่วมมือระหว่างนักเรียนและครู 2) การสอน ความตั้งใจสอน การจัดเวลาอย่างเหมาะสม การให้ความช่วยเหลือ การติดตามตักเตือนนักเรียน 3) การควบคุมชั้นเรียน เช่น การปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดให้อย่างสม่ำเสมอ 4) ลักษณะของครูเช่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรู้และความประพฤติของครู

Butzow and Qureshi (1978 : 59-66) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพการสอนของครูวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมุ่งศึกษาเฉพาะสมรรถภาพที่สังเกตได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์จริง ๆ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพการสอนของครูวิทยาศาสตร์เรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดลงไปได้ดังนี้ 1) มีความรู้ที่ดีในวิชาที่สอนและปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ 2) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน 3) รู้ถึงความแตกต่างในความสามารถทางวิชาการของนักเรียน และพยายามกระตุ้นส่งเสริมนักเรียนตามความสามารถ 4) สามารถทำบทเรียนที่น่าสนใจ 5) ควบคุมระเบียบวินัยในชั้นเรียนได้ผลเป็นอย่างดี 6) จัดลำดับขั้นตอนในการสอนได้ดี 7) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ 8) เลือกเนื้อหาที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน 9) มีความรู้ ความสามารถในการวัดผลความก้าวหน้าทางการเรียน 10) มีไหวพริบบริภาณคดี 11) มีทักษะในการปฏิบัติการทดลองและควบคุมความปลอดภัยในการปฏิบัติการได้ดี 12) มีความรับผิดชอบได้ดี

Aubrecht, Hanna and Hoyt (1986 : 223-231) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูจากการประเมินโดยนักเรียนระดับไฮสคูลกับผลการประเมินตนเองของครูผู้สอนโดยวิธีการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบและการวิเคราะห์ลักษณะหลากหลาย- วิธีหลาย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูมากกว่า 500 คน กับนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนจำนวน 11 แห่ง ครูแต่ละคนจะถูกประเมินโดยนักเรียนที่เขาสอน ไม่เกินคนละ 2 ห้องเรียน รวมจำนวนที่ใช้ 774 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมิน IDEA Form H (Instructional Development and Effectiveness Assessment System Form H) สร้างโดยศูนย์กลางการประเมินและพัฒนาในปี 1981 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบของผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนที่ประเมินโดยนักเรียนและครูผู้สอน มีโครงสร้างตัวประกอบของข้อกระทงในแบบประเมินที่มีลักษณะคล้ายกันมาก และจากการวิเคราะห์ลักษณะหลากหลาย- วิธีหลาย ของคะแนนตัวประกอบจากผลการประเมินทั้ง 2 กลุ่มมีความตรงเหมือนที่ระดับนัยสำคัญ .05 ค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ความตรงเหมือนของตัวประกอบด้านเป้าหมาย มีค่าเท่ากับ .34 ส่วนตัวประกอบด้านพฤติกรรมของครู มีค่าเท่ากับ .18 ผลการค้นพบนี้สนับสนุนการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูที่ประเมินโดยนักเรียนในระดับไฮสคูลว่ามีความตรง

Raynold (1998 : 50) ได้ศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนใน สหราชอาณาจักร โดยศึกษาคุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพและองค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ครูควรใช้สื่อหลากหลายให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สอนโดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่สอนตามหนังสือ และโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูและบุคลากรของโรงเรียนควรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนที่ท้าทายความสามารถ มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน มีการบันทึกผลการเรียนเพื่อพัฒนา และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ครอบคลุม 6 ด้านคือ ความรู้ความสามารถทางเนื้อหาวิชา ความรู้ความสามารถในการสอน การใช้จิตวิทยาในการสอน การมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง บุคลิกลักษณะที่เหมาะสม และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อหาองค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูตามการประเมินของตนเองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น